

Tohum toprağa dikilip meyve verince, "Kudret-i İlahiye iş görüyor.", diyoruz. Fakat tohum toprağa atılıp meyve vermeyince, "Tohum çürüktü.", diyoruz. Yani noksanlığı sebebe veriyoruz. Bunu bana izah eder misiniz?

Tohumun meyve vermesi de vermemesi de İlahi takdir ile oluyor. Kainatta hiçbir şey kader planının dışında tesadüfen ya da sebepler tedbiri ile hareket edemez. Tohumun meyve vermesi nasıl bir plan ve icat ile oluyor ise, aynı tohumun çürümesi de bir plan ve icat ile oluyor. Hayat nasıl mevcut ve icat ile oluyor ise, ölüm de aynı şekilde mevcut ve icat ile oluyor.

Evet, ölüm veya ona benzer şeyler, çürümek gibi, kendiliğinden olan ve varlık alemi dağılmaya götüren failsiz bir fiil değildir. **Ölüm**, her fiilin sahibi olan Allah'ın kasıtlı ve intizamlı olarak yarattığı bir terhistir, bir mekan değişimidir. Yani hayat nasıl kendiliğinden olmayıp, Allah'ın bir sanatı bir fiili ise, ölüm de aynı şekilde kendiliğinden cereyan etmeyen kasıtlı ve planlı bir fiildir; faili de Allah'tır.

Nasıl asker alma dairesi ciddi bir manada çalışma ve gayret isteyip tam manası ile intizam isteyen bir kurum ise, aynı şekilde askere alınan erlerin terhis edilmesi de, ciddi gayret ve intizam isteyen bir kurumdur. Canım bu terhistir, rast gele sal gitsin diye bir mantık yürütülemez. Tıpkı askere almak kadar ciddi plan ve itina ister. Yoksa kışlanın bütün düzeni allak bullak olur.

Aynı şekilde kainat kışlasında vücuda gelen mevcudat, yani askere alınmak gibi ciddi bir manada varlık sahasına çıkmak için sonsuz ilim ve kudret sıfatlarını nasıl istiyorlarsa, vücutta görevi bitmiş ve asıl vatanına terhis isteyen mahlukatın ölümleri ya da çürümeleri de aynı şekilde sonsuz ilim ve kudrete muhtaçtırlar ve bu sıfatı isterler. Canlıların varlık sahasına çıkması nasıl bir intizam dairesinde oluyor ise, terhisleri hükmünde olan ölümleri de aynı şekilde bir intizam içinde olmak gerekir.

Ölüm hayat kadar intizamlı ve hikmetli bir fiil olduğu için, aynı hayat gibi tevhide işaret ve delalet ediyor. Ölümün zahiren bir zeval ve bozulmak olması onu rasgele ve tesadüfi yapmaz. Nasıl askere alma dairesi ve çalışanları varsa, aynı şekilde askerleri gönderme dairesi ve onun da çalışanları vardır. **Hayat askere almak, ölüm ise terhis etmektir.** Her ikisi de vücudi birer fiillerdir. Malum, fiil failsiz olmaz. Öyle ise ölüm fiili de failsiz olamaz.

Hayat, nasıl sanat ve eserleri gün yüzüne çıkarıp nazarlara takdim ediyor ise, **ölüm de** bu eserleri ve sanatları mazi odasına arşivleyip külli bir delil kütüphanesine çeviriyor. Mazi insanlık için büyük bir kaynak ve büyük bir ispat malzemesi haline dönüşüyor. Mesela altı bin yılda altı bin bahar ve kış mevsimi mazi arşivinde istif edilmiş, muntazır bekliyor. Bunların hepsi vukuattır. Allah'ın isim ve sıfatlarının

mühürleri ve belgeleri hükmündedir. İtiraz eden oldu mu, mazi arşivinden çıkarılır, muterize gösterilir.

Burada tohumun sağlam çıkıp meyve vermesi **hayatı**, bozuk çıkıp ıskartaya çıkması **mevti** temsil ediyor.